

De toegeëigende pensioenmiljarden van havenarbeiders en de rol van DNB: wie houdt toezicht op de toezichthouder?

Onderzoek

Pensioengeld Aegon eigende zich 2,5 miljard euro aan pensioengeld van (voormalige) havenarbeiders toe, omgerekend 58.000 euro per verzekerde. Dat gebeurde onder het toezicht van De Nederlandsche Bank. Pensioenadvocaat Florence Schoonderwoerd voert al zeven jaar een juridische strijd tegen de gang van zaken.

- Auteurs
 - [Merijn Rengers](#)
 - [Jeroen Wester](#)

vanuit Gouda

- NRC - Gepubliceerd op [11 mei 2025 om 22:45](#)

Pensioenadvocaat Florence Schoonderwoerd procedeert al sinds eind 2018 tegen het pensioenfonds waarvan zij zelf ook deelnemer is. Ze is inmiddels 68 jaar, woont in Gouda en heeft een werkkamer vol ordners en documenten met post-its. Foto Mona van den Berg

Als pensioenadvocaat Florence Schoonderwoerd niet in het weekeinde van 3 en 4 november 2018 het economiekatern van *NRC Handelsblad* had uitgespeld, was de volle omvang van de

grootste verdwijntruc van pensioengeld uit de Nederlandse geschiedenis vermoedelijk nooit aan het licht gekomen. Evenmin als de opmerkelijke rol van toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) bij de onteigening van 2,5 miljard euro, opgebracht door Nederlandse havenarbeiders en hun werkgevers.

Op pagina 11, naast een artikel over de techsector in het Amerikaanse Seattle, stond een advertentie die voor havenarbeiders nauwelijks te begrijpen was – met verwijzingen naar Afdeling 3.5.1a en Artikel 3:119 van de Wet op het Financieel Toezicht. Maar Schoonderwoerd, twintig jaar eerder huisjurist van het havenpensioenfonds, doorzag de strekking van ‘Mededeling overdracht’ van Optas Pensioenen NV naar Aegon Levensverzekering NV heel goed.

De advocaat: „Ik had me al jaren niet meer met de havenpensioenen bezig gehouden. Maar deze mededeling, nota bene op mijn verjaardag, riep bij mij vragen op. Wat ging er gebeuren met de pensioenpot van zo’n veertigduizend havenarbeiders, van wie de pensioenen in de twintig jaar daarvoor nauwelijks waren verhoogd?”

De advertentie zelf verschaftte geen duidelijkheid. De overdracht van pensioenpolissen zou „geen enkele wijziging in de voorwaarden” met zich meebrengen, schreef Aegon. Financiële beloften zouden „onverminderd en ongewijzigd” van kracht blijven en DNB stond op het punt om ermee in te stemmen.

Florence Schoonderwoerd ziet zichzelf niet als querulant of actievoerder. De pensioenadvocate – die als oud-werknemer zelf ook pensioen ontvangt van Optas – zweert bij rechtvaardigheid en regelmaat, en bij ordners vol tabbladen en documenten met honderden post-it-stickers. In het weekeinde dat de advertentie verscheen, zette ze haar mogelijkheden onder elkaar om duidelijkheid te krijgen over het overhevelen van het havenpensioengeld naar Aegon.

Optie 1 was het mobiliseren van tenminste tienduizend havenarbeiders, die binnen dertig dagen schriftelijk verzet moesten aantekenen bij DNB, de toezichthouder op pensioenen. Optie 2 was dat zij dat in haar eentje zou doen, vanuit haar woning annex thuishkantoor in Gouda.

Het werd optie 2, weten we een kleine zeven jaar en zestien juridische procedures verder.

Verdwenen miljarden

Iedereen in de Nederlandse financiële sector kent de affaire rond het pensioenfonds van Amsterdamse en Rotterdamse havenarbeiders. Al meer dan 25 jaar is er ruzie over miljarden euro’s aan pensioenvermogen die werknemers uit de havens opbouwden en die door allerlei ingewikkelde transacties in handen van derden kwam.

In de jaren negentig van de vorige eeuw was de kas van het Pensioenfonds voor de Vervoer- en Havenbedrijven ruimschoots gevuld. Vakbonden en havenbedrijven putten regelmatig uit het pensioenfonds, onder meer om ruime afvloeiings- en vroegpensioenregelingen te kunnen betalen. De werkgelegenheid in de havens liep ondertussen terug, vooral door automatisering.

In 1996 stelden de bonden FNV en CNV samen met de werkgevers voor om 300 miljoen gulden (136 miljoen euro) uit het pensioenfonds te halen om de pensioenleeftijd van havenarbeiders te verlagen naar zestig jaar. Het bestuur wilde er alleen mee instemmen als de structuur van het fonds daarna drastisch zou worden aangepast – zodat grepen uit de kas niet meer mogelijk waren.

Dat gebeurde. Het pensioenfonds ging op in de onafhankelijke pensioenverzekeraar Optas, op veilige afstand van werknemers en werkgevers. Voortaan zouden professionals de pensioenmiljarden voor de havenarbeiders beheren en beleggen, niet de sociale partners zelf.

“Dit is een maatschappelijke misstand, de gedupeerden van wie pensioenen jarenlang amper zijn verhoogd, overlijden”

Florence Schoonderwoerd pensioenadvocaat

Voor de werknemers, gepensioneerden en hun families zou er niets veranderen. De ingreep „garandeert dat de maatschappij-resultaten ten goede blijven komen aan de verzekerden”, belooft het verdwijnende pensioenfonds PVH, in een speciale editie van hun ‘pensioenkrant’.

Eén kwestie bleek echter niet goed geregeld: de professionals van Optas verhoogden de havenpensioenen niet met de inflatie, om de koopkracht van de gepensioneerden op peil te houden. In plaats van de beleggingswinsten in het fonds te gebruiken voor deze zogeheten indexatie potten Optas het geld op. Daarmee werd de pensioenverzekeraar een interessante overnameprooi voor Aegon, dat in 2007 1,5 miljard euro ervoor op tafel legde.

Vakbonden en werknemers protesteerden. Zij vreesden dat Aegon het beleid van Optas zou voortzetten en de havenpensioenen niet of nauwelijks zou verhogen. De overname was, vermoedden zij, vooral interessant voor Aegon vanwege de reserves in de kas van Optas. Die waren formeel bestemd voor de havenpensioenen, maar de verzekeraar kon die met een aantal juridische handigheden zelf in handen krijgen.

Hun boosheid richtte zich vooral op de stichting waarin de 1,5 miljard euro werd gestald die Aegon voor Optas had betaald. De directeur van het verdwijnende havenpensioenfonds zat in het bestuur van deze stichting, die bekendmaakte zich voortaan op culturele en maatschappelijke projecten te richten – niet op de pensioenen van havenarbeiders.

Een rel was geboren. Dat is ons geld, zeiden de havenarbeiders. Toenmalig CDA-parlementariër Pieter Omtzigt stelde er in 2007 Kamervragen over. „Als een gepensioneerde het er niet mee eens is dat zijn pensioenpremies worden besteed aan cultuurprojecten in Amsterdam en Rotterdam, welke rechten heeft hij dan en welke stappen moet hij ondernemen om dat te voorkomen?”, wilde hij weten. Havenarbeiders protesteerden op de stoep van het hoofdkantoor van de verzekeraar aan het Aegonplein in Den Haag en probeerden via de rechter hun geld terug te krijgen. Tevergeefs: keer op keer bleek dat de verkoop van Optas aan Aegon klopte – juridisch in elk geval.

Onder druk van alle publiciteit werd in 2010 alsnog een schikking getroffen. De culturele stichting stortte een half miljard terug, die werd verdeeld onder de havenwerkers. De rest van de koopsom – 1 miljard euro – kwam terecht bij een nieuw vehikel, de Stichting Ammodo (Italiaans voor ‘zoals het hoort’ en ‘netjes, respectabel’). Dit fonds subsidieert vernieuwende projecten in de kunsten en wetenschappen en stimuleert „sociaal en ecologisch verantwoorde architectuur”.

DNB verzwijgt stukken

Eind 2018, enkele weken na de advertentie in NRC, kregen gepensioneerde havenarbeiders een brief op de mat. Daarin werd uitgelegd dat zij voortaan hun pensioen van Aegon zouden ontvangen, maar dat er verder „heel weinig” zou veranderen: „De hoogte van uw pensioenuitkering blijft hetzelfde.”

Schoonderwoerd wist inmiddels dat er meer speelde. Zij zag dat Aegon – nu het stof rond het omstreden cultuurfonds was neergedwarreld – bezig was de omvangrijke winstreserves van Optas in handen te krijgen. Die waren bedoeld om gepensioneerden te compenseren voor de

inflatie, zo stond het in de statuten, in de wet én in de pensioenkrant voor havenarbeiders. Maar na de fusie zou Aegon zelf over de reserves kunnen beschikken.

Schoonderwoerd beseftte dat alleen De Nederlandsche Bank, die de rechten en belangen van pensioenverzekerden moet bewaken, kon ingrijpen. Maar de brieven die zij – eerst alleen namens zichzelf en later namens een groep van zo'n veertig havenarbeiders – naar de toezichthouder stuurde, maakten geen indruk. DNB liet haar begin 2019 weten dat ze geen belanghebbende was. Bovendien was het besluit over de fusie geheim, aldus de bank.

Een spervuur aan bezwaren en een kort geding volgde, totdat de rechter op 12 juli 2019 ingreep. Die stelde vast dat Schoonderwoerd wel degelijk belanghebbende was – ze kwam op voor haar eigen pensioenaanspraken – én dat De Nederlandsche Bank het (positieve) instemmingsbesluit ten onrechte geheim had gehouden.

“De nieuwe pensioenwet, waarover de Tweede Kamer zich dinsdag buigt, staat of valt met de manier waarop DNB zich gedraagt, waarschuwt Schoonderwoerd”

De rechtszaken die daarop volgden – Schoonderwoerd vocht de goedkeuring van DNB aan en wilde de onderliggende stukken zien – sleepten zich voort. In elke nieuwe procedure weigerde DNB openheid van zaken te geven en voerde de toezichthouder opnieuw aan dat Schoonderwoerd en de havenarbeiders geen belanghebbenden waren.

Ondertussen kropen Aegon en de toezichthouder naar elkaar toe. „Beste Mies”, schreef een jurist van De Nederlandsche Bank op 6 april 2021 aan een advocaat van Aegon. „Zou jij namens Aegon Nederland kunnen aangeven of en zo ja, in hoeverre deze stukken bedrijfsgevoelige informatie bevatten die niet bekend mag worden bij bezwaarmakers?” „Beste Leon”, antwoordde de Aegon-advocaat zes dagen later. Die merkte daarbij zonder verdere onderbouwing zestien fusiedocumenten aan als ‘bedrijfsgevoelig’, waarna De Nederlandsche Bank de stukken geheim verklaarde.

Anderhalf jaar later, op 1 november 2022, besliste de rechter dat DNB dat niet had mogen doen. De Nederlandsche Bank en Aegon vertrapten vervolgens de openbaarmaking van de fusiedocumenten door een herziening aan te vragen maar dat kwam „neer op een herhaling” van zetten, oordeelde de rechter.

Als die uiteindelijk eind november 2022 bij Schoonderwoerd worden afgeleverd, begrijpt zij waarom Aegon ze zo graag geheim wilde houden. In een van de stukken speelt Aegon open kaart over haar motieven voor de fusie. Toen zij Optas in 2007 kocht, mocht de verzekeraar de winstreserves alleen gebruiken ten gunste van de pensioenen van de havenarbeiders, schrijft de verzekeraar. De fusie van Optas en Aegon in 2018 lost dit ‘probleem’ op: Aegon kan de geormerkte Optas-reserves, die inmiddels zijn opgelopen tot 2,4 miljard euro, daarna ook voor andere doeleinden gebruiken.

De geheime documenten doen de zaak kantelen. In februari 2023 stelt de rechter in een vernietigend vonnis vast dat De Nederlandsche Bank tekort is geschoten en „onvoldoende oog had” voor het belang van de havenarbeiders tijdens de fusie tussen Optas en Aegon.

De summiere en eenzijdige informatie over de fusievoornemens in de advertentie uit 2018 – het vertrekpunt van Schoonderwoerd – was voor de verzekerden „niet deugdelijk”, aldus het vonnis. In plaats daarvan had DNB Aegon moeten verplichten alle betrokkenen persoonlijk aan te schrijven. Het eindoordeel: Schoonderwoerd en de havenarbeiders voor wie zij opkomt zijn zo slecht voorgelicht dat de rechter de instemming van DNB met de fusie van Optas en Aegon vernietigt.

Schoonderwoerd denkt dat ze gewonnen heeft. Zonder instemming van De Nederlandsche Bank is de fusie ongeldig en moet DNB Aegon dwingen om de reserves van inmiddels 2,5 miljard euro terug te geven aan de havenarbeiders, concludeert zij.

Maar er gebeurt helemaal niets. DNB verbindt geen consequenties aan het vonnis, Aegon beweegt evenmin en de pensioenadvocate moet – ondanks de klinkende overwinning – wéér naar de rechter om vervolgstappen af te dwingen.

“De Aegon-advocaat noemde zestien fusiedocumenten ‘bedrijfsgevoelig’, zonder onderbouwing, waarop DNB ze geheim verklaarde”

Ze probeert de fusie nietig te laten verklaren, maar het gerechtshof wijst dat af. Haar cassatieberoep daartegen bij de Hoge Raad loopt nog, net als een hoger beroep waarin zij eist dat de pensioenen van de havenarbeiders na 25 jaar ruzies en procedures eindelijk geïndexeerd worden.

Pensioenwet

Haar ervaringen maken Schoonderwoerd uiterst kritisch over het gebrek aan bezwaarmogelijkheden in de nieuwe pensioenwet. De Tweede Kamer buigt zich dinsdag over de vraag of pensioendeelnemers meer inspraak moeten krijgen in het nieuwe stelsel – een operatie waarmee uiteindelijk ruim 1.900 miljard euro mee is gemoeid.

De pensioenwet staat of valt bij de manier waarop DNB als toezichthouder de belangen van de deelnemers van pensioenfondsen bewaakt, zegt Schoonderwoerd. „Maar datzelfde DNB heeft in zijn jaarverslag nog geen woord gewijd aan de vernietigende rechterlijke uitspraak van 2023. Laat staan actie ondernomen om de omstreden fusie tussen Aegon en Optas ongedaan te maken.”

Haast is geboden, zegt zij. „Dit is een juridische en maatschappelijke misstand, de gedupeerden van wie pensioenen jarenlang nauwelijks zijn verhoogd, overlijden. Het gros van de benadeelde betrokkenen is de 80 voorbij. Dit moet zo snel mogelijk worden opgelost – voor de veertigduizend Optas-verzekerden, voor het publieke vertrouwen in het nieuwe pensioenstelsel en voor het vertrouwen in De Nederlandsche Bank. In een rechtsstaat is óók toezicht op de toezichthouder nodig.”

Reageren? Onderzoek@nrc.nl